СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 213. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 14-го вересня 1938. No. 213. Jersey City, N. J., Wednesday, September 14, 1938 VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СЕНАТОР ТАЙДИНГЗ ПЕРЕМАГАЄ

БОЛТИМОР (Меріленд). — Підчас правиборів у цьому стейті, що відбулися в понеділок, переміг сенатор Милард Тайдинґз, проти котрого кандидатури президент Рузвелт виступав кілька разів як проти ворога „нового розділу".

У стейті Мейн при виборах перемогли републиканці. Прихильники політики Рузвелта правильно перепадали.

СМЕРТЬ КОНҐРЕСМЕНА.

ОЛД ВЕСТБЕРІ (Лонг Айленд). — Роберт Лов Бейкон, що був конґресменом від року 1922, захорів на серце підчас повороту до свого дому в цій околиці й помер по дорозі до шпиталю. Мав 54 роки життя.

Він був відомий як противник адміністрації Рузвелта.

ПРЕЗИДЕНТ ДІСТАЄ РАПОРТ З ВРАЖІННЯ ПРОМОВИ ГІТЛЕРА.

РОЧЕСТЕР (Мінесота). — Діставши рапорт лікарів про добрий стан свого найстаршого сина по операції, президент Рузвелт не слухав на радіо промови Гітлера, але виїхав на проїздку. По повороті з проїздки президент вислухав телефоном з Вашингтону рапорту секретаря стейту, Гола, про враження цеї промови у світі.

ПРЕЗИДЕНТ УСТАНОВЛЯЄ ДЕНЬ МАТЕРИ З ЗОЛОТОЮ ЗІРКОЮ.

ВАШИНҐТОН. — У спеціяльній проклямації до краю президент Рузвелт установив день 25 вересня як День Матери з Золотою Зіркою, себто день матерей, що втратили синів підчас світової війни.

ВИЧЕРПАЛИ НІМЕЦЬКУ КВОТУ.

НЮ ЙОРК. — Німецька імміґрантська квота на цей рік буде скоро вичерпана. Приписують це великій імміґрації німецьких жидів під впливом політики націстичного уряду.

ПЛЯНУЮТЬ ЛЕТНИЧУ БАЗУ В ПУЕРТО РІКО.

ВАШИНҐТОН. — До Пуерто Ріка виїхала група офіцирів американської армії й воєнної фльоти, щоб розглянути околицю й знайти положення для заведення там повітряної бази.

ЗНОВУ ПРИЛЕТІВ НІМЕЦЬКИЙ ЛІТАК.

ПОРТ ВАШИНҐТОН (Лонг Айленд). — У понеділок рано осів у заливі Мангасет морський літак „Нордштерн" німецького летничого підприємства „Дойтше Люфтганза", котрий перелетів з Азорів за 13 годин 35 мінут. Відбував пересічно 175 миль на годину.

СТРАЙК У ШОВКОВНЯХ ПАТЕРСОНУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — За обчисленнями юнії ткальняних робітників, коло 2,500 робітників вийшли на страйк у 280 місцевих ткальнях шовку. Представники юнії ведуть з представниками фабрикантів переговори за нові умови праці.

ДЕМОКРАТИ ПОДАЛИ СЬОГОРІЧНІ ВИБОРЧІ ВИДАТКИ.

ВАШИНҐТОН. — Краєвий комітет Демократичної Партії подав конґресові біжучий звіт зо своїх видатків на вибори, з котрого виходить, що ця партія видала в цім році на вибори $636, 117.

РОЗПРАВА ПРОТИ ГАЙНСА УНЕВАЖНЕНА.

НЮ ЙОРК. — Суддя Пекора, перед котрим велася розправа проти Джеймса Гайнса, окружного провідника Тамані Голу, обвинуваченого за льотерійний рекет, уневажнив цю розправу, що вже велася понад 4 тижні, бо державний прокуратор, Томас Е. Дюї, підчас допиту одного свідка натякнув на злочин, не згаданий в акті обвинувачення. Цього роду натяк викликує упередження до обвинуваченого.

Присяжних негайно звільнено від їх обовязку. Стейтова прококураторія має право добиватися проти обвинуваченого нової розправи.

Републиканська Партія, котра думала ставити Дюія кандидатом на уряд стейтового ґубернатора, тепер має вирішити питання, який політичний вплив може мати ця невдача Дюія на виборців.

ПЕРЕПЛИВ ОЗЕРО У ВЛАСНІЙ СУБМАРИНІ.

ШІКАҐО. — Берні Конет, 32-літній механік, переплив попід воду в підводнім човні власної роботи впоперек озера Мішіґен від Мішіґен Сити, Індіяна, до Шікаґа.

Подорож узяла йому 10 годин і 50 мінут. При кінці подорожі він був майже виснажений із сил з браку чистого повітря.

ЗНАЙШЛИ ЗАТОПЛЕНИЙ КОРАБЕЛЬ ЗО СКАРБОМ.

НЮ ЙОРК. — Капітан Джан Д. Крейґ, дослідник і фотограф видів морського дна, зложив університетові Белойта звіт зо своєї наукової експедиції до Домініканської Републики. Крейґ каже в цьому звіті, щó він знайшов місце, де лежать два еспанські кораблі, наладовані золотом, що затопилися підчас бурі 300 літ тому. Ладунок золота на тих кораблях оцінюють на 70 мільйонів долярів.

ОБВИНУВАЧЕНИЙ ЛІДЕР ТАМАНІ ГОЛУ.

Джеймс Гайнс, обвинувачений за льотерійне рекетірство лідер Тамані Голу в Ню Йорку, по дорозі на суд задержався з адвокатами під судом, щоб дати собі вичистити черевики. Наліво від нього його адвокат Страйкер, направо адвокат Шалек. Дотеперішню розправу проти Гайнса тепер уневажнено.

ВБИВСТВО Й САМОГУБСТВО.

На побережжі моря в Пеконик (Лонг Айленд) знайдено в неділю рано тіла чоловіка й жінки. Коло них лежала рушниця. Жінка мала два постріли в ногу й один у голову, а чоловік один у голову. Поліційні розсліди показали, що це тіла В. Кланта й пані Від. Обоє були бібліотекарями. Пані Від була замужна, але від довшого часу не жила зо своїм мужем. Поліція припускає, що Клант убив паню Від, а потім себе. Причини трагедії незвісні.

ЕВРОПІ ГРОЗИТЬ НОВИЙ НАРКОТИК.

У французьких пристанях сконфіскували в останніх тижнях більшу скількість невідомого досі в Европі наркотику. Новий наркотик називають „мескаліна" і його добувають з мексиканських кактусів. Мескаліни вживають від давендавна індіяни й також білі в Злучених Державах. З Америки замандрувала вона до Европи. Хоч ствердили, що скількість аматорів нового наркотику в Парижі сильно збільшується, побороювати законно цю нову отруту доволі важко, бо нема її на урядовій листі заборонених наркотиків.

ПРИКРА СЕНЗАЦІЯ СКНИЛОВА.

Цими днями знайшли на полі коло залізничого шляху в Скнилові мертве тіло капралялетуна Р. Футка. Як підозрілих у вбивстві цього капраля заарештували робітника Гарлендера і його жінку. З Гарлендеровою померлий капраль жив у близьких взаєминах. Гарлендерову незабаром звільнили на волю. По похороні Футка Гарлендерова напилася якоїсь отрути й кинулася під авто. Шофер учас спинив авто. Гарлендерову, що втратила свідомість, відвезли до лічниці.

ПОМЕР СТАНИСЛАВСЬКИЙ.

У Москві помер визначний драматичний артист Констатин Станиславський, основник славного Мистецького Театру в Москві.

ПРОПОВІДНИК ПРЕЗИДЕНТОМ НУДИСТІВ.

У Стокгольмі, Ню Джерзі, на конгресі Американського Союзу Соняшних Купелів, що є організацією нудистів (голяків), вибрано одноголосно президентом організації Луїса Кларка, спенсіонованого методиського епископального проповідника з Каліфорнії.

ВІДДІЛИЛИ ВІТАМІН, ЩО ЗАСКЛЕПЛЮЄ РАНИ.

Д-р Едвард Дойсі, хемік університету в Сейнт Луїс, подав до публичного відома, що йому вдалося відділити від інших складників поживи вітамін „К", котрий спричиняє згуснення крови в рані.

МОРД У СОКІЛЬНИКАХ.

Вертаючися з праці в зубрицьких лісах через Сокільники, мешканці в Зубрі: Міхал Шиндралевіг, Ян Корчак, Казімєж Лазьньовскі і Ян Шпат зайшли до коршми Яна Пестуна, де зажадали горівки. Незабаром зачали бучу. Коли на те прибув підсолтис Сокільник, 45-літній Єнджей Ребчух, і зажадав, щоб вони покинули коршму, Міхал Шиндралевіч проколов його ножем у саме серце. Речух на місці помер. Убивника незабаром зловили.

ТЮТЮНОВИЙ МОНОПОЛЬ І УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИКИ.

Управа Тютюнового Монополю в Борщеві відправила з праці 25 робітників-українців. Заявили їм, що брак праці, хоч до праці приймають дальше. Притому слід згадати, що понад 4,000 наших селян є достачцями тютюнового сирівця.

НЕЩАСЛИВИЙ ПРИПАДОК НА ЛІСОВІЙ ЗАЛІЗНИЦІ.

В Перегінську, повіт Долина, робітник Мих. Онуфрим з Брошнева підчас їзди залізничкы мав намір скочити на льору, але попав під колеса, що обрізали йому ноги й так сильно його покалічили, що до чверть години нещасний помер.

НЕШЛЮБНІ ДІТИ—СУСПІЛЬНОЮ КАТАСТРОФОЮ БОЛЬШЕВИКІВ.

Справа нешлюбних дітей прибрала в останніх часах розміри суспільної катастрофи. Аліментаційні процеси і досліди у справі устійнення, хто є батьком нешлюбної дитини, є головною частиною справ, що ними займаються большевицькі суди. Такі процеси тягнуться дуже часто три роки, як це діється в Москві, і переходять через усі судові інстанції, викликуючи хаос і дезорганізацію у вимірі справедливости.

В ГОСТИНІ У ПОЛЬЩІ.

Польські часописи пишуть, що група румунських дівчатпластунок, заплативши у Варшаві по кілька тисяч лей на своє удержання в Польщі, перебуває тепер у холоді й голоді на Лемківщині. Гроші 31 дівчат, що бажали „побачити, велич, потугу, розмах" польського життя та „подивляти памятники енергії й польської підприємчивости" (слова краківського Іцка), — десь пропали! „Які спомини — пише польський часопис — винесуть про Польщу", де „побачили нужду, що гніздиться в брудних хатах, що в них постійними гостями є голод, темнота й недуга" і де „**всюди чують український мову...**" І журиться польський часопис, що румунські дівчата не побачили „величі, потуги й пориву духа", про що їм так багато говорили на окремих курсах.

НЕСАМОВИТА ВТЕЧА НЕБЕЗПЕЧНОГО БАНДИТА.

Паризька преса пише, що зо шпиталю для божевільних в Евре втік небезпечний бандит Кусовіньскі. Його арештувала поліція два місяці тому підчас драматичної погоні, Кусовіньскі відстрілювався і тому підчас перестрілки з поліцією був ранений у голову. Перевезений до шпиталю, Кусовіньскі втік 18. червня ц. р. Одначе поліції вдалося його арештувати і тоді Кусовіньскі почав зраджувати обяви умової недуги. Тому відвезено його до шпиталю для божевільних, де в останніх днях зняли йому кайдани з ніг, залишаючи його на ніч у кафтані безпеки. Тимчасом Кусовіньскі, хоч іще невиліченний зовсім з ран, без одного ока і зо зломаною рукою, розірвав зубами кафтан безпеки та встиг утекти зо своєї келії на трьох звязаних простирадах. Довколична жандармерія бере участь у погоні за небезпечним бандитом.

ВІЙСЬКО ВРЯТУВАЛО СЕЛО ПЕРЕД ПОВНИМ ЗНИЩЕННЯМ.

Підчас бурі, що перейшла в останніх днях над гнезненським повітом, грім ударив у стодолу одного селянина в селі Ястшембово. Саме тоді переїздила через село школа підхоружих протилетунської артилерії. Командант зорієнтувався вмить, що може згоріти ціле село, і тому поспішив з допомогою. Військо рятувало будинок, аж доки не приїхала пожежна сторожа. Вогонь зльокалізовано.

ВОЙОВНИЧА ПРОМОВА ГІТЛЕРА

НІРЕМБЕРҐ. — Під кінець конгресу націстичної партії Гітлер виголосив промову, на яку очікував цілий світ. У тій промові, виголошеній з великим патосом, Гітлер підкреслив, що Німеччина нині сильна і вона не позволить нікому гнобити тих німців, які є поза кордонами Німеччини. Він гостро критикував чехів за споминий гнет судетських німців, назвав президента Чехословаччини, Бенеша, „брехуном" і запевнив судетських німців, що вони не є самі, а за ними стоїть ціла зєдинена Німеччина. Для судетських німців він домагався „самоозначення". Його промову приявні націсти зустрічали величезним ентузіязмом.

ВІДГУК ПРОМОВИ ГІТЛЕРА В ПРАЗІ.

ПРАГА. — В Празі слідне велике облекшення з приводу промови Гітлера. Хоч промова була войовнича й містила в собі образи чехословацької держави, то проте видно було з неї, що вона не прямує до безпроволочної війни. Чехи побоювалися, що промова Гітлера буде нічим іншим, тільки виповідженням війни і вслід за нею полетять на Чехословаччину німецькі літаки, наладовані бомбами. Всетаки чехи зажурені тим, що Гітлер тяжко образив їх державну гідність. В обличчі німецької сили вони самі не знають, чи дістануть сатисфакцію.

РОЗРУХИ СЕРЕД СУДЕТСЬКИХ НІМЦІВ.

ПРАГА. — В провідних колах судетських німців слідне розчарування з промови Гітлера, бо в ній не було нічого конкретного. Гітлер не сказав виразно, що він думає під „самоозначенням". Це слово, над яким треба довго дискутувати і його точно означувати. Проте ширші маси судетських німців почали по всіх місцевостях бурливі демонстрації, часто долучені з насильством. У багатьох містах і селах юрби судетців нападали на чеські державні будинки, вибивали вікна, нищили їх, або висаджували бомбами. В багатьох випадках уживано револьверів і крісів. Є чимало ранених і вбитих. Вибухи продовжуються. Проте уряд думає, що дасть собі з тим раду.

АНГЛІЙЦІ НІБИ РАДІ, АЛЕ БОЯТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Англійці трохи задоволені з того, що Гітлер не визвав до війни Чехословаччину й тим дав доказ, що далі хоче переговорювати, але з другого боку вони не вірять, що з тих переговорів вийде щонебудь корисне. В Англії є таке переконання, що напруження буде тривати й остаточно таки закінчиться конфліктом. Бо Гітлер станув на такім становищі, з якого не думає уступати. Також Чехословаччина не хоче уступити зо своїх позицій. Рішатиме сила.

ФРАНЦІЯ ДАЛІ ГОТУЄТЬСЯ.

ПАРИЖ. — У Франції є те саме переконання, що і в Англії. Промову Гітлера пояснював Париж у той спосіб, що Німеччина мілітарно ще не готова. Шеф німецького штабу, Бек, за вістками в Парижі, вручив Гітлерові осторогу, що армія ще не готова до збройного змагу і що він не перебирає відповідальности за вислід війни. Це охолодило Гітлера і він відложив остаточний визов. Кажуть у Парижі також, що укріплення здовж французько-німецької границі, звані лінією Зіґфріда, ще не довершені. Коли Гітлер відвідував їх пару тижнів тому, то він був так розчарований ними, що на адресу приявних німецьких старшин висказав чимало прикрих слів. Але Німеччина буде готова за пару наступних тижнів. Сподіваються вибуху під кінець цього місяця.

НІМЦІ ОПУСКАЮТЬ МОСКВУ.

МОСКВА. —Так сталося, що німецька амбасада в Москві тепер майже зовсім опущена, бо всі важніші особи з неї виїхали. Жінки всіх урядовців виїхали до Німеччини, а також сам амбасадор і чимало іншого персоналу. Лишилося лиш кілька осіб. Кажуть, що воно так сталося „випадково".

РУМУНІЯ СКЛОНЮЄТЬСЯ ДО ФРАНЦІЇ.

БУКАРЕШТ. — Румунський уряд в останніх часах дав чимало доказів, що на випадок світового конфлікту стане по стороні Франції. Ходять навіть чутки, що Румунія обіцяла через свою територію не перепустити совєтські війська до Чехословаччини. Незадовго має повернутись до Румунії бувший міністер Тітулеску, великий приятель Франції.

А. ВОЛОШИН НЕ ЙДЕ НА ПЕНСІЮ.

УЖГОРОД. — Внаслідок гідної і солідарної постави всіх українських партій і інституцій чеська влада запевнила українську делеґацію, що о. А. Волошин, відомий український діяч на Закарпатті, не піде на пенсію, а буде далі виконувати свої шкільні обовязки.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3. 1917 authorized July 31, 1918.

ЗАКАРПАТТЯ МІЖ МОЛОТОМ І КОВАЛОМ

„Шікаґо Дейлі Трибюн", великий щоденник, що конкурує з „Ню Йорк Таймсом" за становище провідного орґану преси в Америці, останніми часами став звертати багато уваги на ріжні справи, що безпосередньо або посередньо дотикають добра українського народу.

Оноді приніс він кореспонденцію Дея з Риґи про переслідування українських церков польським урядом, кореспонденцію, котра показує, що цього роду переслідування не причиняться певно нічим до витворення кращої опінії про Польщу поза її границями.

Незадовго потім приніс цей щоденник довшу статтю про заходи Мадярщини відзискати краї, втрачені по великій війні, заходи, що виразно мають відношення безпосереднє до української справи, бо дотикаються української території за Карпатами, що колись належала до Мадярщини, а нині належить до Чехословаччини.

Заходи Мадярщини до відзискання цих країв сягають часу самої їх утрати. Стали вони багато сильніші нині, коли одна зо спадкоємниць Мадярщини, Чехословаччина, знайшлася перед критичним питанням розвязки свого національного питання. Коли в Чехословаччині підносяться домагання меншин до самоуправи, каже стаття „Шікаґо Дейлі Трибюн", то Мадярщина починає ударну кампанію за відзискання територій, відірваних від її 1,022 роки старого королівства.

Стаття перечисляє всі території колишнього мадярського королівства, втрачені по війні на користь Югославії, Румунії, Чехії й Австрії (нині Німеччини). Між цими втраченими краями Чехословаччина дістала 24,023 квадратові милі землі, а на тих землях є 1 міліон 67 тисяч мадярів, і на приєднання цих мадярів до Мадярщини опирає Мадярщина свої претенсії до відібрання назад цих утрачених країв, а в тій масі й Закарпатської України.

Що ці претенсії Мадярщини не годяться з інтересами спадкоємців австрійсько-угорської монархії, виходить зовсім ясно. Стаття видно не сподіваеться великого порозуміння між Мадярщиною, з одного боку, і Югославією, Чехословаччиною й Румунією, себто малою антантою, з другого. Через те великої ваги набирає порозуміння між Мадярщиною й Німеччиною, що теж має в спадщині від Австрії частину „земель мадярської корони", так званий Бурґенлянд. Справа скомплікована через те, що в Мадярщині є коло пів міліона німців, а по краях, що колись належали до Мадярщини, кілька разів стільки, а Гітлер, як звісно, тепер збирає всіх німців у німецьку імперію.

За інформаціями „Шікаґо Дейлі Трибюн", Гітлер і Горті погодилися в тому, що Горті не буде домагатися забраного Австрією Бурґенлянду, а Німеччина німців у Мадярщині. Та така угода ще не вирішила цілої низки інших справ, що можуть бути спірні між Німеччиною й Мадярщиною, а передовсім питання приналежности країв, забраних Мадярщині Чехословаччиною. „Шікаґо Дейлі Трибюн" у цій справі не приносить ніяких дальших інформацій, поза заяву мадярського премієра, що він ніколи не відпише Німеччині самостійности Мадярщини. З цього можна вносити, що в справі Закарпатської України між ними до угоди не прийшло.

ШИБЕНИЦІ, КРИМІНАЛИ, ГРАБІЖ І МОРД, АБО: ЯК ТО ЛЯХИ ПАНУЮТЬ НА НАШІЙ ЗЕМЛІ

Недавно наша ріднокраєва преса принесла вражальну вістку про те, що дня 25 м. м. в год. 4. вранці у вязничному будинку при вул. Казимірській у Львові виконано присуд смерти на особі **Ілярія Кука,** засудженого на смерть золочівським судом у березні ц. р. Найвищий суд затвердив присуд, а президент Польщі Кука не помилував. І отак ляцький Молох знову раз поглотив молоде українське життя; Кукові було всього 23 роки, не згадуючи вже про те, що водночас по польських кріміналах винищується просто цілі гетакомби наших людей, арештованих ляхами при кожній нагоді та за найменшу дрібницю, тоді, коли справжні злочини справжніх злочинців у теперішній Польщі уходять іноді зовсім безкарно! Про це читаємо в паризькім **„Українськім Слові"** в ч. 270 з д. 28. м. м. у статті **„Ляцькі тюрми тріщать"** між іншим таке:

„При кінці 1935 р. польські тюрми були такі переповнені, що не можна було виконувати судових присудів, бо не було місця для нових вязнів. Тому одиноким виходом із положення явилась амнестія. Але не минуло від того часу три роки, а історія повторилася. Польські вязниці не тільки переповнені (ось нпр. у люблинській вязниці **на 100 місць перебуває 206 вязнів!),** але (як стверджують самі поляки) внедовзі буде в Польщі **100,000 засудів невикональних, бо не буде де помістити вязнів"** (всі підкреслення мої — О. Г.). Таким чином ота славетна Польща, що намагається перед усім світом чванитись як одиноке заборола культури й гуманности на сході Европи, і як „пшедмурже" христіянства і як твердиня справжньої демократії, як одинокий оборонний вал проти московського большевизму, вона нині в дійсності країна такого терору, деспотії і насильства, що наскільки не перевищає з цього погляду Большевії, то з певністю вповні дорівнює їй. І можемо сказати притім і те, що Польща подекуди грізніша нині, ніж московська трупарня народів. А то тому, що коли московські кати розпéрізуються на очах усього світу цілком і без ніякого стриму, та не ховаються з цим ніяк, що вони свідомо послугуються режімом щонайбезоглядніщої деспотії, для якої тюрма, кнут, револьвер і машиновий кріс це одинокі засоби правління, то ляшня, як гідна спадкоємниця і носійка її історичних традицій, намагається **замасковувави свою деспотію назверх** щонайштудернішими і найхитрішими **блахманами".**

Ні, справді:

Нема то, як ляцькі хитруни!

Московський варвар ось, завзявшися знищити на просторах своєї трупарні христіянство, повів собі на очах усього світу антирелігійну пропаганду, поруйнував усі церкви й собори, зорганізував клюби безбожників і безбожницькі акції, і так і гукає на ввесь рот, що він береться винищувати релігію дощенту. А ляцький хитрун вам інакше. Він, правда, робить у себе зовсім тесаме: руйнує вам на Холмщині і на Підляшші всього впродовж 10 тижнів **112 (словами: сто дванацять) церков,** масакрує притім маси народу, що стають в обороні своєї церкви і віри і вирабовує все церковне майно аж ген до того останнього, що лишається вбогому священикові. Але, бачте — створивши так, де тільки зміг, руїну релігійного життя, хитрий лях кричить на ввесь світ з цинізмом рафінованого опришка:

„Я не большевик! Я „пшедмурже" і оборонний вал христіянства на сході Европи!"

Он як воно! А ви кажіть тепер, чи не перевищає з цього погляду ляцький хитрун і найстрашнішого большевицького чорносотенця? Вонож вам геть і вщерть і всеціло по польськи! Є ось одна дуже відома польська приповідка, яка на свій лад висловлює оту чудесну фільософію хитрости, приповідка, котра каже: **„Гоц на уліци, хоць беда в камєніци".** Тобто: хоч і біда в тебе в хаті, то між людьми ти вдавай багатиря. І отак ляхи і в їх державнім життю ніби кермуються тією приповідкою. Щоб там ось і не ділося в межах тієї нещасної польської держави — назверх треба славетного польського „гоц!"

Треба отже брехливих фраз про „пшедмурже" христіянства тоді, коли цілі волинські простори покриваються руїнами бурених і грабованих ляшнею церков. Треба таких же фраз про Польщу як забороло европейської культури в часі, **коли в ляцьких кріміналах вигибає вся молодь Західньої України.** І коли українцям нищиться на очах усієї Европи всі добутки їх культурної творчости, починаючи від українських кооперативів, а кінчаючи винищуванням українського домашнього господарства в усіх його ділянках. А головно:

Треба блахманити очі культурного світу фразами про упорядковані відносини в польській державі тоді, коли в цій державі, починаючи від голови, а кінчаючи глибами суспільних низів, скрізь **хаос, деправація і політика найбрутальнішої насили.** Так, що голота „стшельцуф" може допускатися проти українського населення й найкаригідніших злочинів, не потребуючи притім боятися ніякого слідства і ніякої кари, бо кожний такий злочин довершується просто — за відомом ляцької поліції і влади! **Отак напр., як масакра Касперських у Чижикові.**

І хоч нечуване те й неймовірне на вершинах XX. ст. в Европі, то проте, на жаль, ляцьке кріваве „гоц" це найдісніша дійсність...

От чванилися ляхи попід небеса своїм славетним Пілсудским та його почотом товаришів зброї, тими **„пулковніками",** які все намагалися накрутити на своє — і які враз з Пілсудским і придумали на непослушних українців **кріваві пацифікації! —** та от раптом біда! Бо оце сам колишній польський **президент міністрів, Козловскі,** проголосив недавно в однім польськім журналі статтю, в якій закинув пятьом видатним польським політикам, що вони — масони! А після того, як на цю тему почалася жагуча ґазетна дискусія, вилізло ще й на верх те, що й сам пан маршал Пілсудскі та його шановний штаб полковників не такі то вже дуже далекі були до масонських льож, і вже про це знають в усій Европі, як це ви можете переконатися із передовиці **„Полен унд ді Фраймаверай"** у такім поважнім німецькім журналі, як **„Фелькішер Беобахтер"** з д. 30 VIII. ц. р. Значить — і в найвищих колах Польщі прояви моральної деправації, а принайменше сумнівної моралі, з огляду на що й нема ніякого дива в тому, коли молоді, простодушні люди в роді повішеного Крука **підпадають у тій гнилій атмосфері під вплив революційної пропаґанди і довершують актів розпучливої зваги.** Бо зрештою хібаж треба українцеві в Польщі аж нападати на поміщицький двір, щоб дістатися до кріміналу і стати кандидатом на ляцьку шибеницю? Ви читайте в краєвій пресі щоденні проскрипційні листи тих українців, що їх там день-у-день ляхи арештують, судять і пакують на довгі літа до кріміналів. І читайте щоденні звіти **про побої, масакри і морди,** довершувані ляхами трохи не день-в-день на українських чоловіках, жінках **і на українській шкільній дітворі за кожне їх слово в обороні прав українства,** і то навіть таких примітивних прав, **як право на молитву рідною мовою.**

І читайте про всі обурюючі, розбишацькі грабіжі, довершувані нині в краю на нашім національнім дорібку й майні, а тоді добачите всю **безпримірну злочинність** польського режіму на нашій землі, злочинність, на яку мусимо зареаґувати тільки одним кличем, а саме:

Геть з ляцькими розбишаками з нашої землі!

Смерть ляцьким катам!

Революціонери України, до зброї!

Д-р Остап Грицай.

В НАЙБІЛЬШ ЗАГРОЖЕНІЙ КРАЇНІ ЕВРОПИ

(Допис із Чехословаччини).

Коли пишу цей лист, ціла Европа перебуває в стані величезного політично-стратеґічного напруження. Це напруження викликали вимоги судетських німців (партія Генляйна), що стоять фактично під проводом німецького „фірера" Гітлера. Може, поки цей лист дійде до Америки, воєнні хмари розвіються, але може бути, що з хмар ударить блискавка, як сиґнал до нової европейської або й світової бурі. Що сталося? Роз глянемо ситуацію так, як її бачимо зблизька.

До Чехословаччини після світової війни прилучена була територія з німецьким населенням до $3\frac{1}{2}$ міліона. **Історично** ця земля все належала до чеської держави і була колись заселена слов'янськими племенами. Від 12—13-го століття чеські королі почали кликати в свою державу німецьких кольоністів. Упродовж століть у Чехії утворилися краї зовсім німецькі.

Коли на мировій конференції в Парижі 1919 року рішалося питання про кордони новоствореної чехословацької республики, то було два погляди між тодішніми політичними чинниками: одні казали, що треба німцям, як і іншим народам Европи, дати право самоозначення, бо цим способом буде загоєна найболючіша рана, що все викликала війни в Европі. Другий погляд, який переміг, виходив з чеського **історичного права** на землі колишнього чеського королівства, а головно з бажання тодішніх французьких провідників за всяку ціну не дати переможеному противникові — Німеччині — нових земель, яких вона не мала перед світовою війною, бо ці землі були провінціями Австрії. Між основниками чехословацької держави було переконання, що вдасться порозумітися з німецькою людністю в новій республиці і що традиція давнього співжиття з чехами переможе ідею німецької національної соборности. Цю думку — чесного порозуміння з німцями — обстоював головно великий політичний провідник, президент Чехословаччини Масарик. Ще бувши на еміґрації в Парижі, при кінці світової війни, Масарик писав до своїх політичних однодумців у Празі, щоб вони шукали способу, як дійти до згоди з чеськими німцями.

Але проти ідеї Масарика виступив дрібязковий чеський націоналізм тих людей, що не бачать далі власного носа. Чеські націоналісти вважали, що прийшов час, коли вони можуть насититися досхочу. Права німецької мови звужено, на державні посади в землі, заселені німцями, посилали чехів і т. ін. Закон про чехословацьку державну мову ставив великі перешкоди для німців на державній службі, бо чеська мова для німців дуже тяжка. Від 1926 року німецькі політичні партії пробували досягнути рівноправности з чехами в Чехословаччині. В декляраціях, на словах, воно виходило гарно, але в практиці, в дійсності, всюди вилазив, як шило з мішка, чеський націоналізм, який не бажав мати на державних посадах інших людей, лише чехів. Наслідком того поволі почав рости німецький націоналізм у Чехословаччині. Між чеськими німцями утворилася націонал-соціялістична партія, на зразок Гітлерової партії в Німеччині. Зростові цієї партії зроблено перешкоди 1929 року, коли всі великі німецькі партії (селянська партія, соціял-демократична та христіянсько-суспільна) дійшли до згоди з чехами й утворили коаліційний уряд з чеських і німецьких партій.

Господарська кріза і прихід Гітлера до влади в Німеччині перешкодили довершити почате діло порозуміння між двома народами. Хвиля ненависти до Чехословаччини залила переважну більшість німців у цій державі. По парляментських виборах 1935 року німецькі фашисти стали найбільшою партією серед німців. Уступки німецьким національним домаганням, що раніше могли заспокоїти і задоволити німців, тепер тільки збільшують апетити німецького націоналізму.

Справу найдужче заплутує те, що до спору між чехами й німцями в Чехословаччині вмішується уряд німецької великодержави, котрий просто диктує партії Генляйна, які він має ставити вимоги до чехословацького уряду, і загрожує чехам війною, коли вони цих вимог не сповнять.

Яку межу собі ставить Гітлер у політиці супроти Чехословаччини? Як і в кожній закордонній політиці широкого розміру, тут може бути два пляни: один максимальний, другий — мінімальний. Щодо першого, Гітлер хотів би просто прилучити чеських німців до своєї держави, чи то по доброму, чи навіть силою. На добровільне відступлення чехами судетських німців Гітлерові нема надії. Війна проти Чехословаччини — це Гітлер добре розуміє — моглаб стати війною европейською. Уже дві держави, союзні з Чехословаччиною — Франція та СССР — заявили, що воюватимуть проти Німеччини, якщо вона зачепить збройною силою Чехословаччину. Хоч Анґлія всяким способом хоче оминути війну, то всі розуміють, що Велика Британія у власнім інтересі не стерпить, щоб у середній Европі запанувала диктатура Німеччини. Ця заінтересованість Анґлії в справах центральної Европи примушує Гітлера до деякої обережности. Проте можна сказати з певністю, що Гітлер не побоїться почати війну, якщо переконається, що Анґлія до цього конфлікту не буде мішатися.

Другий плян німецького уряду — мінімальний — виходить із того, що судетські німці і надалі будуть при Чехословаччині. В цім випадку німецький уряд хоче добути для судетських німців такі широкі права, які утворилиб з німецьких провінцій Чехословаччини **німецьку державу** в чеській державі. Колиб це сталося, то судетські німці моглиб на кожнім кроці шахувати чехословацьку політику, і це зробилоб врешті Чехословаччину васалем Німеччини.

Саме тепер ідуть переговори про MODUS VIVENDI (спосіб життя) між чехами та судетськими німцями за посередництвом лорда Ронсимена. Партія Генляйна ставить усе вищі вимоги, з Берліна Гітлер грозить війною. Між чехами помітно дві течії: одна, на чолі з аґрарною партією, готова йти на дальші уступки німецьким вимогам; друга течія вважає, що є межа для уступок, бо краще, мовляв, загинути в боротьбі, ніж пасивно придивлятися до того, як державу мирним шляхом буде нищити чужа сила, так, що від незалежности лишиться тільки слово.

Але вже тепер ясно кожному, що рішення про долю Чехословаччини не залежить від волі самих чехів і словаків. По правді справа перейшла до „трибуналу" Чемберлейн-Гітлер. Коли буде знайдений вихід із положення, себто коли уряди британський та німецький договоряться між собою, то Чехословаччина мусітиме прийняти ті умови. Колиж не договоряться, то це буде знак того, що наближається велеканський зудар великодержав, такий конфлікт, з яким порівняно остання світова війна буде здаватися „бурею в склянці з водою".

В. Н.

ОСА ВИВЕРТІЛА ДІРКУ В ОЛОВІ.

В одній місцевині в Анґлії привезли з фабрики оловяну бляху і поклали її на деревляних дошках, що в них була оса. Щоб увільнитися та полетіти у вільний світ, оса перегризла дошку, а дійшовши до оловяної бляхи, почала теж її вертіти. Одначе це вдалося їй тільки частинно: оса перевертіла оловяну бляху тільки до половини.

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

10)

Справді ключниці якось вдалося побачити вранці Тихошу й передати йому Оленині слова. Спостерегла, що він зрозумів і зрадів.

В ту саму пору, як і попереднього дня, Олена швидко передиралася крізь кущі на узбіччі гори, потім вийшла на стежку, спустилася на беріг Дніпра й пішла на те саме місце, де вже раз бачилася з Тихошею.

Боярин уже чекав на неї.

— Що сталося? — спитався трохи стурбовано.

— Сталася страшна річ! — вигукнула Олена. — Один боярин засудив богів на смерть. І то перед лицем самого Перуна.

Тихоша весело засміявся.

— Ти вже знаєш? Добрих „наушників" маєш! Може знаєш, де ще я був?

— Знаю. У князя. Не знаю лише, про що ти говорив із ним.

Тихоша уважно глянув на Олену.

— Тепер я розумію: щоб мудро говорити, треба багато знати.

— Тому то Володимир хоче змінити віру, щоб іще більше знати.

— Розумно кажеш, Олено.

— Ні, — заперечила Олена. — Щоб розумно казати, мушу знати все, а я знаю тільки трошки.

Сіли на березі. Дніпро велично котив свої води під їхніми ногами й щось таємничо бурмотів: не то кудись кликав, не то перед чимось остерігав.

А Тихоша оповідав: як він опинився біля Перуна, що там почув і як почав промовляти до людей.

— І не боявся?

Тихоша посміхнувся:

— Хіба може боятися дружинник і боярин великого князя Володимира?

— А що казав тобі князь?

— Дав слово, що нікому не скажу.

Спохмурніла, але лише на мить.

— Добре робиш, Тихоше, що дотримуєш слова! Так, без цього не може бути великого діла. Але може вільно тобі сказати: чи сам ти пішов, чи князь тебе покликав?

— Князь покликав.

— Ага! Значить, йому сказали, що було біля Перуна...

— Розумно ти думаєш.

— То хоч скажи: що в тебе на серці — радість чи печаль?

— Радість, Олено, радість.

— Будеш помагати князеві?

— Так, Олено! І чекає мене за це велика нагорода.

— Може будеш тисяцьким чи воєводою?

— Ти сказала, що буду ще більшим: твоїм чоловіком.

Обоє весело засміялись. Але Олена вмить споважніла:

— Тихоше! Не такі часи, щоб про себе думати. Коли князь тебе покликав до себе, то це значить, що ти можеш добру службу йому відслужити. Чи розумієш ти це? Чи розумієш, Тихоше, що ти можеш допомогти Володимирові прославити себе, Київ і цілий нарід?

— Так, — твердо відповів Тихоша. — Я дав слово, що буду помагати.

— Боже! — вигукнула Олена. — Яка я щаслива! Чи ти розумієш, Тихоше, що й сам прославишся навіки, більше, ніж найбільші воєводи?

Знову промайнула тінь по її обличчі. Принишкла. Дивилася на хвилі Дніпра, що ввесь час міняли свою форму, народжувались і за мить щезали, щоб на їх місці зявилися нові й нові хвилі...

— Чого ти посумніла? — неспокійно спитався Тихоша.

— Боюсь тобі сказати.

— Не бійся, Олено, кажи, все кажи.

Глянула на нього допитливо:

— Як князь захоче змінити віру, знищити богів, охреститися, то ти підеш за ним?

— Піду, Олено. Тиж знаєш, що я йду вже проти богів!

— А якби князь роздумав, то що ти будеш робити? Може теж роздумаєш?

— Ні, Олено, я буду робити все, щоб князь не роздумав.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЧУТКИ, ЧИ ПРАВДА?

Юджін Дж. Йонґ дає в своїй книжці під заголовком „Погляд поза цензуру" цікавий причинок до нині дуже призабутої історії абдикації короля Едварда з анґлійського престолу.

Мовляв, король зрікся престолу не з іншої причини, а з заграничної політики. Мовляв, анґлійський уряд хотів приборкати націзм і фашизм демократичним союзом. Тимчасом король Едвард занадто схилявся до Німеччини, ба навіть схилявся до думки, що Анґлію треба втягнути до фронту проти комунізму й радикалізму. Коли Гітлер лагодився до удару, анґлійський міністерський кабінет вмішався в подружну справу короля й довів її до кризи зо страху, що симпатії Едварда до Німеччини можуть послужити Гітлерові заохотою починати війну.

Так каже Юджін Йонґ, редактор заморських вістей у „Ню Йорк Таймсі". В його слова „Манчестер Ґардіен" сумнівається: „Ця теорія дуже цікава: шкода лише, що пан Йонґ може на її доказ навести так мало фактів"...

Читаючи, як про такі факти сперечаються такі ґазети, що мають такий доступ до фактів, можна справді сказати: Як вони не знають іще несхитних фактів, то хтож властиво їх знає?

ЧИ МАЮТЬ КУЛЬТУРУ, ЧИ НЕ МАЮТЬ?

Цікаво булоб знати, кого мав на думці німецький маршал Ґерінґ, коли в своїй промові перед націстичним конґресом сказав: „Це дітвачок тої раси, що позбавлена культури"? Чи мав тут на думці самих чехів, чи може всіх словян?

Як ці слова відносяться лише до чехів, то вони звучать якось дивно в устах німця про тих словян, що в своїй культурі либонь мають більше чинників німецької культури, ніж словянської.

Та можливо, що він мав на думці всіх словян, ідучи за приміром звісного теоретика німецького расизму, Ґінтера, що підкреслює нижчість українців, литовців, поляків та вважає їх за „вроджених слуг з нахилом до ніґілізму, замкненістю, недовірливістю, дрібязковістю й швидкою зміною супротилежних настроїв".

ЯК КОНЯ КУЮТЬ.

„Манчестер Ґардіен" приносить 2. вересня замітну статтю свого спеціяльного кореспондента з Чехословаччини, в котрій між іншим каже, що на Закарпатську Україну зазіхає ще одна держава: Польща.

Старим польським звичаєм: примірив ложку до рота, та в миску не влазиться. Та зрештою, що в тому дивне? Як цею справою не цікавляться українці, то чомуб нею не цікавитися Польщі?

ІСТОРІЯ ПОМИЛОК ІСТОРИКІВ.

Алан Невинс, професор історії в Колюмбійськім університеті, написав цікаву історичну книжку під заголовком „Брама до історії".

Порушує в ній багато преріжних питань історичної науки, а найбільше місця присвячує помилкам, що їх поробили інші історики.

Очевидно, не можна зовсім певно сказати вже нині, що й у Невинсовій історії помилок інших історій учені відкриють немало помилок Невинса.

БУКВАЛЬНА ПРАВДА.

Невинс пригадує слова анґлійського письменника Текерея про найбільшого англійського історика Меколія, що, мовляв, Меколі прочитав двацять томів, щоб написати одно речення.

Цей вислів Текерея звичайно вважали за барвну фразу, що мала дати читачеві понятття про спосіб праці Меколія. Тепер Невинс каже, що це було не лише гарне слівце Текерея, а щира правда.

Як можна догадатись, і Текерей і Невинс, кажучи такі речі про Меколія, хотіли підчеркнути, який добрий він учений. Мовляв, який це уважний учений, що двацять томів прочитає, заки напише одно слово. Якби таке хтось сказав про вченого в нас, то люди думалиб, що він хоче чоловіка зганити. Мовляв, хоче сказати: „Дивіться, що це за дурень, що мусить прочитати двацять томів, заки напише одно речення!"

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

БОСТОН, МАСС.

Фестин 238 від. У. Н. С.

При добрій волі і згоді творяться менші чи більші діла. В нашім 238 відділі У. Н. Союзу є зразкова згода. Кожний член готовий щось по змозі виконати для свого відділу; відділові урядники все щось цікаве влаштовують для відділу, щоб у той спосіб зацікавити членів та дати їм нагоду виявити свою готовість до праці. Тому відділ має пошану в громаді та росте в членах.

Наш відділ досі не влаштовував ніяких імпрез, а давав усе нагоду іншим орґанізаціям це робити та в той спосіб придбати для них фондів. Але цього року наш відділ задумав для себе справити прапори, щоб ними міг зарепрезентуватись перед своїми й чужими. В тій цілі наш відділ влаштував 21. серпня ц. р. величавий пікнік в одного волинського українця в Сейлем, Н. Г. Не було багато аґітації за той пікнік. Але коли люди знають, чого хочуть, і мають добру волю прийти, то прийдуть і без великої аґітації. Так і в цьому випадку, один член переказував іншому і коли прийшов день пікніку, то на нього зявилися сотки українських громадян з Бостону, Лоренсу, члени Союзу з Сейлему, Масс., як також були знаменито зарепрезентовані відділи У. Н. Союзу з Менчестеру, Н. Г. Зрозуміло, що було баганто бостонців.

При тій нагоді влаштували маленьку святочну програму. Свято відкрив голова нашого відділу, П. Мороз, короткою, але добре обдуманою промовою про У. Н. Союз і його поступ. Він вказував на ті перешкоди, які мусів поборювати Союз у часі свого довгого існування. Та остаточно він поборов усі перешкоди і став найсильнішою українською інституцією на світі. Не лиш члени-союзовці гордяться своєю інституцією, але також усі інші українські громадяни. Він говорив, що всі ті українські громадяни, що бажають добра собі і своїм родинам, повинні себе і родину вписати до тої сильної орґанізації, якою є У. Н. Союз. Головно родичі повинні вписувати до нього своїх дітей.

Дальше промовляв гол. радний Н. Давискиба. Він навів усі ті надужиття, що трапляються по інших асекураційних компаніях, котрі крім того кажуть собі платити далеко дорожчі вкладки, а користей з них на половину менше. Бесідник наводив факти, в яких багато наших людей дали себе підвести гарними обіцянками чужих аґентів, і щойно пізніше переконалися, що дістали за свої гроші дешеві папери, які собою нічого не уявляють. Коли прийшов реченець плачення тих паперів, показалася їх безвартність.

Опісля наша молодеча орхестра заграла українські танці, а на сцені появилося десять пар українських дівчат, мов русалок, котрі відтанцювали кілька національних танців. Дуже мило було поглянути, як то наша молодь любить своє. Зрозуміло, що велика заслуга в тому їхніх родичів, які вміли і хотіли защепити в дітей любов до свого рідного.

Далі наступила спільна забава. Всі бавились гарно і достойно. Молодь співала стрілецькі і народні думи - пісні, старші прислухувались і собі підтягали. В часі забави гостилися смачними перекусками, приготованими комітетом. Всім комітетовим належиться подяка за їх труд. Чистого приходу з того пікніку прийшло $70.

Незадовго будуть справлені прапори, а вслід за тим буде влаштоване Союзове свято, на яке буде запрошений котрийсь із головних урядників У. Н. Союзу. На тому святі відбудеться посвячення прапорів на честь і славу нашого відділу і Батька Союзу. Ми віримо, що наші члени щиро будуть працювати в тому напрямку, щоб те свято вдалося. З тої нагоди можна буде також повести аґітацію за нових членів.

Є ще багато таких наших громадян, що не належать до У. Н. Союзу. Їх треба притягнути для їх власного добра. Також усі ми мусимо піддержувати ту інституцію, яка обєднує нас і якої частинкою ми є самі. А спільною працею ми зможемо довершити неодно велике національне діло і причинитись до визволення нашої батьківщини з рук ворогів.

Н. Давискиба, секр.

НА ЧОЛІ ФЛЬОТИ.

Американський уряд уперше завів спеціяльну ескадру американської военної фльоти на Атлянтійському океані. Адмірал Форд Андерсон Тод став її командантом.

СУДДЯ ПЕКОРА, котрий вів розправу проти Джеймса Гайнса, висідає з авта по дорозі до суду, де він признав цю розправу неважною.

Д-Р ДИМИТРІЙ МАРКОВ

Посмертний спомин.

З кенцем липня ц. р. помер у Словаччині, у Братиславі, **д-р Димитрій Марков,** визначний передвоєнний діяч москвофільської партії в Галичині. З огляду на його політичну індивідуальність додано до згадки в „Ділі" з 30. липня ц. р. докладніший спомин про Покійного.

Д-р Димитрій Марков був спершу священиком. У першому році священичого стану повдовів. Це так потрясло ним, що він покинув священичий стан, записався на правничий факультет і склав докторат прав, щоб стати адвокатом, у міжчасі займався політикою і з москвофільської партії вийшов послом до австрійського парляменту в 1907 році.

Тоді москвофіли мали вже лише пять послів до парляменту: д-р Михайло Король, о. Василій Давидяк, Володимир Курилович, д-р Димитрій Марков і д-р Николай Глібовицький. Поіж ними були два останні „дійсними" москвофілами, а три перші перехилювались до українців, маючи ще тільки деякі застереження.

Хотячи залеґалізувати російську мову як мову галицьких автохтонів, в дні 9. липня 1907 р. почав д-р Димитрій Марков говорити в парляменті у Відні **по російськи,** але віцепрезидент палати послів д-р Жачек (чех) відібрав йому голос. На це пожалувався Николай Глібовицький президентові палати послів д-рові Вайскірхнерові і доказував, що їх вибрала **російська** орґанізація в Галичині і тому вони мають право промовляти по російськи. Наслідком цього відповів президент палати послів обом цим послам, що віцепрезидент мав право відібрати голос п. Маркову, бо **в Австрії нема російської краевої мови.**

Галицькі москвофіли вступили були тоді на новий шлях своєї політики. Вони покінчили з „рутенщиною", під якою соромливо скривалась їх „російщина", й почали явно проголошувати, що в Галичині є „два рускі народи": російський (русскій) та український.

Таке поставлення справи москвофлами олекшило нам, українцям, видвигнути цілою силою українську ідеольоґію та поглбити її між народом, а не оглядатися на ніякі тодішні консолідації з представниками неіснуючого в Галичині російського народу. У наслідку нашої праці у виборах до галицького сойму в 1913 році, ми відібрали полякам десять соймових мандатів та змели москвофільську партію, з котрої немов на показ лишився одинокий посом д-р Димитрій Марков; ми ввійшли тоді до галицького сойму в числі 31 послів.

Аж ось у дні 14. лютого 1914 р., коли в галицькому соймі рішали соймову реформу виборчу, зголосився до голосу посол д-р Димитрій Марков та намагався виголосити свою промову знову по **російськи,** краєвий маршал Адам Ґолуховський відібрав йому голос, покликуючись на те, що посол говорить мовою, якої не допускає соймовий реґулямін. Це була остання невдача п. Маркова в галицькому соймі.

Прийшла світова війна і д-р Димитрія Маркова засудили на смерть за державну зраду. Помилуваний на довголітню вязницю, по розпаді Австрії вийшов на волю у 1918 році. У 1919 р. перебував він у Парижі і там наблизився до Української Делеґації на мирову конференцію та довідувався про наші заходи і про долю Галицької Землі. А в 1922 році приїхав він разом з редактором Вальницьким з Ужгороду до д-ра Евгена Петрушевича, як до голови Української Національної Ради, до Відня і заявив йому з власної волі і щирого переконання, що москвофільська партія в Галичині, до котрої він належав, глибоко помилялася, начеб у Галичині були два народи: „тверда дійсність у военному часі виказала, що в Галичині від найдавніших часів живе тільки один **наш нарід,** який ви називаєте українським, а ми малоруським, і до цього народу належимо і ми і ви, й маємо обовязок оборонювати і заступати його права, щоб здобути йому кращу долю". Таку еволюцію перейшов д-р Марков, у якого з його москвофільства осталось одно тільки бажання, а саме, щоб до російського народу не ставитися вороже та щоб у високих школах впровадити також науку російської мови.

Тому про Покійного годиться сказати, що він у днях історичних досвідів умів знайти шлях до свого народу, та що його заповіт повинен обовязувати і нинішніх москвофілів. Д-р Марков був „Димитрій", а не Дмитро; тому, що так він сам себе називав і те імя було тісно з ним звязане — і я його так називаю. Але це не шкодило йому розуміти болі рідного народу та наблизитись до нього у важній переломовій хвилині. — („Діло").

Д-р Кость Левицький.

Степан Мусійчук.

ТІЛЬКИ В УЯВІ

Хати деревляні, городи маленькі,
Цвітники прегарні, садочки рясненькі,
Грушки, сливки, брескви і яблука спіють,
Де-де кукурудзи бренять і жовтіють.

Так стоїть в уяві село рідне в краю,
Де жив я маленький в тім Господнім раю.
Так стоять в уяві городи і ниви,
Що поза садочком загонами вились.
Ось бачу: в городі мама біб зривають,
Сестри коло неї рясний мак збирають;
А тая найменша, білява сестричка
Гвоздичком жовтеньким головку косичить.
Малий брат любуєсь, як трудяться бджоли,
А тато ячмінь тнуть косою у полі.
Ось до них іду я із збанком водиці,
Що витягнув свіжу з нової криниці.
Іду я і чую, як коса співає,
Ячмінні покоси на каблук ставляє.
А сонце так пражить, вітрець дише з гаю
І лиця спітнілі в тата остуджає.
І пють тато воду, до дна випивають,
У холод сідають і косу клепають.
Ох, люблю той клекіт, що полем несеться!
І нині в ушах він так солодко беться.

Іду я й дивлюся, чи де між грядками
Не побачу лиця дорогої мами,
Чи де не побачу городу свойого,
Сестер усіх моїх і брата малого.
Чи де не побачу той пліт городжений
Й садочок руками батенька саджений.

Іду я повільно, минаю городи,
Дивлюся на скарби матінки природи,
Надслухую, чи хто косу не клепає,
Чи тато рукою піт з чола втирають,
Чи наш овес й ячмінь стелиться в покоси,
Чи тато на вечір толоку не просять,
Чи парубки прийдуть і пишні дівчата
Ячмінь і овес наш з росою вязати,
Чи місяць там вийде, такий повний, ясний,
Й освітить їм лиця здорові, прекрасні.
А потім сопілка чи там не заграє
І пісня селом ген чи не залунає.

Іду я... Немає тих піль і городів!
Шкода мого труду, шкода мого ходу.
Далеко край рідний, далеко ті ниви,
В неволі, в наругах брат й сестри всі милі,
А я на чужині сню думи тужливі.

ВАНДАЛІЗМ КРАЙНЬОГО СТУПНЯ!

Щоб утривалити в памяті сучасних і майбутніх подвиг Покійного Начального Вожда ґен. Мирона Тарнавського, видавництво „Українська Преса" у Львові видало з великим накладом коштів образ у трьох красках кисти Е. Козака п. з. „Вожд У.Г.А. Ґен. Мирон Тарнавський на фронті під Киевом — серпень 1919-го року". Цей образ висилає видавництво на замовлення на ріжні адреси. М. і. в-во вислало згаданий образ і на адресу А. Єдинця, пошта Бугрин, повіт Рівне. Образ був запакований, як усі такі посилки, в твердий тектуровий рульон та завязаний мотузочками. Дата надання образу: 28-го липня ц. р. Пошта прилїпила на посилці ч. 712.

Якийсь вандал поштовою фарбою замазав на образі підпис, помазав лице бл. п. Нач. Вожда ґен. М. Тарнавського, лиця його почоту, перемазав голови машируючого відділу бувшої Галицької Армії та „подомальовував" стремена й черевики на чорно. Крім того захляпав увесь образ поштовою фарбою!

Виринає питання: Хто це поважився на таке вандальське знищення поштової посилки, що за неї платять гроші й що не є його власністю?

У Бугрині пошта на місці, отже поштові посилки не ходять через ніякі інші руки, а тільки дають їх просто з пошти до рук адресата!

Отже хто це дозволив собі на такий вибрик? Виключаємо, щоб факт трапився на пошті у Львові, бо через львівську пошту йде багато таких посилок, а всі вони доходять неушкоджені до рук адресатів. — („Новий Час").

ДИРЕКТОР КАБАРЕТУ КИШЕНЬКОВИЙ ЗЛОДІЙ.

До Лондону приїхав один француз і його ошуканив кишеньковий злодій у дуже простий і примітивний спосіб. Француз їхав трамваєм, біля нього на плятформі стояв якийсь старший, елеґантний пан. Цей пан звернув увагу, що француз має поваляну маринарку і сам почав швидко чемно витирати пляму. Після цього француз дуже здивувався, як перешукав усі кишені і не знайшов портфеля, де була велика сума грошей. Миттю зорієнтувався, що впав жертвою примітивного злодійського трика. Про цей випадок повідомив він поліцію, яка внедовзі знайшла злочинця. Він був звичайний собі злодій і походив із Франції. Недавно приїхав він на фальшивий пашпорт до Лондону, де заложив кабарет, заіменувавши себе його директором. Хоч це підприємство добре розвивалося, він не задоволявся доходами з нього і продовжував свій давній „фах".

НАЧИТАЛАСЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОВІСТЕЙ.

У лондонському суді для малолітніх розглядали справу 13-літньої дівчинки з містечка Ґрімсбі. Вона заїхала до одного з добрих готелів, заявивши, що її батько, відомий лікар, приїде за кілька днів. Вона зїла обід, а за кілька годин пізніше її помітили в чужій кімнаті. Служниці дівчинка сказала, що попала туди через помилку. Власник кімнати ствердив, що звідти щезло йому 16 шилінґів. Гроші знайшли у дівчинки, крім цього перстень із брилянтом, що щез з іншої кімнати. Дівчинка на суді заявила зовсім щиро, що, начитавшися кримінальних повістей, хотіла сама пережити щось сензаційне. Іншої причини вона справді не мала, бо її батьки багаті. Малу авантуристку віддали до карного дому.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ІСТ СТ. ЛУІС, МО. Збори Братства св. Михаїла, від. 308., відбудуться в неділю, 18. вересня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі, 1020 N. 9th улиця. Проситься всіх членів явитися на мітінґ, бо є важні справи. — Іван Селяник, предс.; Петро Івасишин, секр.; Семен Коробій, кас.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Збори Сестр. Благовіщення, від. 125., відбудуться в неділю, 18. вересня, в год. 1. пополудні, в парохіяльній гали при Оклей і Райс ул. Просимо членів явитися точно, бо маємо важні сравн до полагодження. — А. Куропась, предс.; Р. Попадюк, кас.; І. Подола, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні звичайні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 83., відбудуться в неділю, 18. вересня, в годині 1. пополудні, в домі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Минув літній час, то збори будуть відбуватися в неділю, Проситься членів прибути на ці збори, де є багато справ до рішення. — С. Чорномаз, секр.

СТ. ЛУІС, МО. Квартальний мітінґ Бр. св. Володимира, від. 179., відбудеться в неділю, 18. вересня, в 1. годині пополудні. Уряд просить усіх членів явитись якнайчисленніше. Всіх довгуючих членів проситься прийти і вирівняти свій довг, бо уряд не має права за когось платити з каси. Тож щоби потому не було нарікань, як такий член буде суспендований. Пригадується всім тим членам, котрі мають діти, що ще не стоять в У. Н. Союзі, що тепер є добра нагода їх записати до У. Н. Орґанізації. — М. Тильович, предс.; М. Кульчицький, кас.; В. Ґолдак, секр.

ЛОРЕЙН, О. Мітінґ Тов. У. Н. Союзу, від. 50., відбудеться в неділю, 18. вересня, в годині 1. пополудні. в гали, де звичайно. Проситься членів прийти на час. — М. Шемичик, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Триквартальний мітінґ Бр. Рождества Пресв. Богородиці, від. 259., відбудеться в неділю, 18. вересня, в годині 2. пополудні, в парохіяльній гали, 4950 So. Paulina St. Проситься всіх членів бути на тім мітінгу, бо є багато важних справ до рішення. — Андрій Фоца, рек. секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. Триквартальні збори Тов. Любов, від. 370., відбудуться в суботу, 17. вересня, в годині 7. ввечір точно, в гали церковній, 127 Парк ул. Обовязком кожного члена прибути на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Кожний член обовязково мусить взяти тикети на бать. Хто має своїх знайомих, просимо привести їх на збори і вписати до У. Н. Союзу, за що отримаєте нагороду. Довгуючих проситься вирівняти свій довг, бо в противнім разі поступиться згідно зо статутом. — П. Воляник, пр.; І. Ліпцан, кас.; Й. Децембер, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Звичайні місячні збори Тов. Згода, від. 20., відбудуться в суботу, 17. вересня, в годиці 7:30 ввечір, в Українській Хаті на Ґрейлінґ ул. Проситься всіх членів прибути на ті збори, бо є важні справи до полагодження. Проситься довгуючих членів вирівняти свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Дм. Білик, пр.; Н. Триш, рек. секр.

ВІЛКС-БЕРРИ, ПА. Триквартальні збори Бр. св. О. Николая, від. 99., відбудуться в неділю, 18. вересня, зараз по Сл. Божій, в церковній гали. Кожний член обовязаний прибути на ті збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівняти свої місячні залеглости, щоби не зволікати по кілька місяців. — П. Герман, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Триквартальні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42., відбудуться в неділю, 18. вересня, в год. 2. попол., в У. Н. Домі, 237 Hope Ave. Усіх членів проситься прийти на ці збори, бо є деякі справи до порішення. Довгуючих членів напоминається сплачувати свої залеглости, щоби не наражуватись на суспензу. Новий членів принимається тепер без усяких оплат. Тому хто має приятелів, котрі хотіли би вписатись в члени У. Н. Союзу і нашого Товариства, проситься привести на ці збори. Ми їх радо впишемо, а ви за це дістанете нагороду. — Петро Головачук, фін. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні збори Бр. св. Володимира, від. 130., відбудуться в суботу, 17. вересня, в годині 8. ввечір, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6. вул. Обовязком всіх членів є прийти на ті збори. Також напоминаємо членів вирівняти свої залеглости. — Антін Карпович, рек. секр., 214 E. 10 St., N. Y. C.

АЛЕНТАВН, ПА. Триквартальний мітінґ Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147., відбудеться в неділю, 18. вересня, точно в 2. годині пополудні, в парохіяльній гали, 803 Фронт ул. Просимо членів прийти на означений час. Є важні справи до вирішення. Просимо членів платити свої вкладки на час, як за себе, так і за діти. Також просимо родичів, чиї діти мають 16 літ, а їх можна тепер переписати до старших членів. Принимаємо нових членів, старших і дітей, без вступного. Як хто не має нагоди прийти на мітінґ, най повідомить секретаря, а секретар дуже радо зайде до дому. — Й. Матковський, пр.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Триквартальні збори Бр. св. О. Николая, від. 5., відбудуться в суботу, 17. вересня, в год. 7:30 ввечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 30-10 — 32 вулиця. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів і члениць прийти на ці збори і заплатити вкладки. Кожний член, що приведе нового кандидата до вписання до У. Н. Союзу, отримає нагороду. Взиваємо членів, котрі ще не мають своїх дітей вписаних в У. Н. Союзі, не забути записати тепер. Маєте кращу нагоду в своїй, ніж у чужих орґанізаціях. Проситься тих членів, котрі довгують за братські відзнаки, і тих, що довгують за пікнікові тикети і за тикети Союзового Здвигу, взагалі всіх довгуючих, раз уже заплатити свої довги, а не легковажити собі того, як це часто буває в нас. — М. Ґалан, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

МІМІКРА У ТВАРИН

На світі є багато тварин, що свою подібність до інших тварин, сильніших чи слабших від них, використовують для своєї охорони чи для нападу. Є це т. зв. закон мімікри. Ось напр. у гарячих краях побіч трійдивих мотилів живуть нешкідливі, що своїм виглядом зовсім до них подібні, так, що лише дуже докладно приглянувшися до них можна знайти між ними деяку ріжницю в будові голови, лапок та вусиків. Закон мімікри проявляється у них з такою силою, що вони подібні до їдовитих мотилів не лиш барвою і формою тіла, але і своїми рухами, повільними і важкими.

Ціла низка тварин має таких своїх наслідувачів. Їдовита змія має свою нешкідливу посестру, що цілком подібна до неї з барви і будови тіла. Існує багато відмін мух, що своєю будовою і барвою подібні до бджіл, ос та джмелів. Їх звичайно не зачіпають птахи та інші тварини, що живляться комахами, бо добре знають про їх отруйне та болюче жало. Бджоли напр. бороняться перед тваринами, що мають на них апетит, у той спосіб, що наколюють жалом тіло даної тварини і до ранки впускають пару крапель їдкої отрути, що має силу навіть убити менші тварини, а в більших (і в людини) викликує запалення. Про це добре знають птахи, тимто і мухи, подібні до бджіл, літають коло них безпечно, користаючи зо своєї подібности до бджіл.

Природник може очевидно легко відріжнити муху від бджоли, але птах, що ловить свою поживу в леті, не має часу на перший погляд відріжнити мухи від бджоли і тому воліє її залишити в спокою.

Закон мімікри у тварин проявляється також в іншій спосіб, а саме тварини-хижаки використовують свою подібність до лагідних і нешкідливих, і в той спосіб лекше добувають поживу. Прикладом тут хижий сокіл, що живе в Полудневій Америці і відживляється дрібними пташками та малими звірятками. Він цілком подібний до іншого сокола, що живиться самими комахами і не є небезпечний для птахів, котрі його зовсім не лякаються і позволяють йому літати серед своїх стад. Це використовує його хижий кревняк, що, замішавшись між довірливі птахи, без труду ловить і пожирає велику скількість птахів, які, не пізнавши в ньому ворога, не втікають перед ним.

Явище мімікри грає важну ролю в житті тварин, влекшуючи їм добування поживи або оборону перед хижаками.

КРАЇНА, В ЯКІЙ НЕ ВІЛЬНО ПРОДАВАТИ МОЛОКА

У глибині Етіопії, на висоті 2,000 ярдів над поверхнею моря, є каволі плянтації. Хоч усе життя в Етіопії примітивне, то всеж етіопське законодавство було настільки передбачливе, що не дозволяє білим, які не родилися в Етіопії, купувати землю, а можуть собі її лише винаймати найдовше на 30 літ.

Чужинцям не живеться дуже добре. Плянтації відрізані від світу, залізниці майже немає. Цікаве, що в Етіопії знайдете скорше телефон ніж дорогу. До телеграфічного уряду також далеко, часто день кінної подорожі.

Тяжко теж наладнана торговля з туземцями, в яких мусять білі купувати продукти. Так напр. ніхто не продасть молока, бо туземці вірять, що тоді згинула би їм корова. Цей забобон треба вміти перехитрити — отже вимінювати молоко за сіль, цукор або мило. Молоко, яке тут дають зебу, далеко ліпше ніж коровяче, а таке товсте, що можна вживати його як сметани.

НОВИЙ РОМАН?

Ходять чутки, що відомий фільмовий і радіовий актор Руді Валі хоче знову женитись, бо останніми часами його часто бачили в товаристві відомої нюйорської хористки Джуді Стюарт.

Політичні розмови.

— Я чув, що ви знову змінили свою політичну орієнтацію . . .

— О ні. Я тільки перейшов до іншої партії . . .

— Чи ви вдоволені з вислідів своєї політичної діяльности? . . .

Очевидно. Майже всі мої свояки вже на посадах . . .

Причина, чому позичених книжок часто не віддається, лежить у тому, що лекше є задержати самі книжки, ніж їх зміст.

Колиб люди мали менші шлунки, тоді мали би більше серця.

Журналісти подібні до дітей: люблять кричати.

Серце декотрої жінки подібне до рожі: кожний коханець дістане один листок, мужеві останеться колючки.

ВІЧНИЙ НАРЕЧЕНИЙ НЕ ДІСТАВ „ЗАДАТКУ НА ВІНО"

Відомий багато разів караний варшавський аферист Юрій Ольшаньскі чотири місяці тому покинув тюремні мури і відразу приступив до нової „штуки". Тим разом нахабний аферист вибрав собі працю на матримоніяльним полі. Він оголошувався по ріжних часописах як багатий молодий будівельний технік і шукав багатої панни, щоби по шлюбі заложити велике будівельне підприємство. Ошуканець навязав багато звязків з ріжними паннами, а тому, що не був надто бридкий та вмів у товаристві поводитися, вдалося йому отуманити неодну жертву. Він брав ріжні суми як „задаток на віно", буцімто на мешкання, бюрове уладження тощо. В останнім часі Ольшаньскі „заручився" з дочкою багатого власника складу виджених. Та панна досить скоро пізналася на цьому вітрогоні, сама на власну руку перевела розвідку і покликала поліцію. У кімнаті „нареченої" зробили засідку. Ольшаньскі, що нічого не сподівався, прийшов, приніс китицю квітів нареченій і з місця радісно сповістив, що вже має чудове мешкання на бюро, але зараз таки треба дати задаток у сумі 750 злотих. Кандидатів на це мешкання багато, а він не може вибрати своїх грошей з П. К. О., тому попросив у нареченої позички. Вона дала йому ту суму і він швидко вийшов. щоб нібито задаткувати мешкання. Але цим разом йому не пощастило. На сходах задержав його тайний агент, з місця заарештував і запровадив на комісаріят. Як перевели в нього ревізію, то знайшли багато „любовних листів" від ріжних наречених. Між листами була теж фальшива леґітимація техніка та свідоцтва зрілости. Слідство виказало, що Ольшаньскі походить з багатої родини і колись навіть ходив до політехніки, але попав у зле товариство і зійшов на манівці. Тепер у вязниці він буде передумувати свою систему.

ВАЖНЕ ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ ҐАЗЕТ „ЖІНКА" Й „УКРАЇНКА"

Президія Дружини Княгині Ольги у Львові просить всіх, що передплачували й одержували (до часу закриття) часописи „Жінка" й „Українка", щоби свої адреси їм наново прислали, бо при закритті Союзу Українок у Львові польська поліція забрала їх разом з актами орґанізації.

Від вересня ц. р. ці часописи зачнуть наново виходити (під зміненою назвою), але редакція не може їх висилати через недостачу адрес.

Проситься переплатниць вислати свої адреси, зазначити, котрий часопис діставали й коли почали передплачувати.

Ці інформації можна вислати також на адресу Редакції Свободи.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (9)

Каґундо в поважнім настрою попровадив білого вязня в напрям отвореного рота ідола. З рота виставав величезний язик, який міг служити за кладку. Через той язик мав перейти вязень і потім його мали струтити в нутро ідола. А там тіло вязня мало злетіти на сам спід і бути погноєм для святих дерев. У той спосіб вони мали умолити свого божка.

Тарзан це все бачив і добре розумів. Він рішив, що наближається момент, у якім мусить оборонити вязня, або цілком занехати рятунок. Правда, він знав, що через те наражає себе на величезну небезпеку, та він любив небезпеку. Він любив такі пригоди, в яких маленька буда надія на виграну. Крім того він хотів провчити дикунів, щоб не сходжували білих.

Зіскочивши на голову ідолові, Тарзан хотів приглянутись до рухів дикунів. Та тут він мало що не зїхав униз, бо череп ідола був такий гладкий і ховзький, наче скло. Хапаючися за галузі дерев, він урятував себе. На щастя, дикуни не запримітили того, бо вони були занадто заняті тим, що мало статись. Церемонія добігала до кінця.

Білий вязень підходив до язика і видно було, що дикуни вказують йому вдряпуватись на язик. Тарзан почав обережно сповзати на обличчя ідола. Наперед він зсунувся на його велику брову, а потім сховався в кутку ока. Він хотів дикунів застрашити. Та в тому моменті один з дикунів запримітив його і з цілої сили закричав: „Демон дерев!"